

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ АМЕРИКАНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В МЕЖАХ КОЛОНІАЛЬНОГО ТА ПІСЛЯКОЛОНІАЛЬНОГО ПЕРІОДУ DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF AMERICAN HIGHER MEDICAL EDUCATION WITHIN THE COLONIAL AND POSTCOLONIAL PERIOD

У статті досліджено закономірності функціонування американської системи медичної освіти під час колоніального і післяколоніального періоду. В межах колоніального періоду виділено субперіод перших колоніальних коледжів та субперіод Війни за незалежність. У межах післяколоніального періоду виділено субперіод перших політичних дебатів та субперіод Громадянської війни. Становлення освітньої системи розпочалося в колоніальній період із виникненням перших колоніальних університетів. У галузі медичної освіти в цей період встановилася учнівська модель навчання. Реформування учнівської моделі навчання з подальшими становленням академічної медичної освіти відбулося в післяколоніальний період, створивши міцну основу для подолання проблем, спричинених Громадянською війною.

Ключові слова: вища освіта, медична освіта, США, колоніальний період, післяколоніальний період.

В статье исследованы закономерности функционирования американской системы медицинского образования во время колониального и послеколониального периода. В рамках колониального периода выделим субпериод первых колониальных колледжей и субпериод Войны за независимость. В рамках послеколониального периода выделим субпериод первых политических дебатов и субпериод Гражданской войны. Становление образовательной системы началось в колониальный период с возникновением пер-

вых колониальных университетов. В области медицинского образования в этот период установилась ученическая модель обучения. Реформирование этой модели обучения с последующим становлением академического медицинского образования произошло в послеколониальный период, создав прочную основу для преодоления проблем, вызванных Гражданской войной.

Ключевые слова: высшее образование, медицинское образование, США, колониальный период, послеколониальный период.

The article investigates the regularities of the functioning of the American system of medical education during the colonial and post-colonial period. Within the colonial period, we single out the sub-period of the first colonial colleges and the sub-period of the War of Independence. Within the post-colonial period, we single out the sub-period of the first political debates and the sub-period of the Civil War. The formation of the educational system began within the colonial period with the emergence of the first colonial universities. In the field of medical education, during this period an apprenticeship model of learning was established. Reforming this learning model with the further formation of academic medical education took place in the post-colonial period, creating a solid foundation for overcoming the problems caused by the Civil War.

Key words: higher education, medical education, the USA, colonial period, postcolonial period.

УДК 378

Горпініч Т.І.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський державний медичний
університет
імені І. Я. Горбачевського

Постановки проблеми у загальному вигляді.

Проблема періодизації освітньої системи в США набуває в сучасних умовах особливої актуальності. Це пов'язано з появою нагальних і маловивчених питань з історії освіти США – проблеми періодизації розвитку середньої та вищої освіти, чисельності, складу, грамотності статевовікових груп населення на різних етапах розвитку країни, критичного аналізу освітніх реформ, їх впливу на соціально-економічну ситуацію в США і, навпаки, роль міграційних процесів тощо. Окрім цього, періодизація освітньої системи в США має важливе значення для виявлення її витоків, внутрішніх закономірностей, що важливо для наукового узагальнення в історико-педагогічній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Досі спроби періодизації американської медичної освіти були здійснені окремими американськими

вченими (Ж. Міллер, Р. Гайгер, Ф. Рудольф, Е. Сальсберг, Дж. Форте). У вітчизняних наукових розвідках зустрічаються лише поодинокі спроби загальноісторичної періодизації американської вищої освіти (М. Шутова, О. Стойка, О. Тарасова), які в основному наслідують традицію американських істориків освіти (Д. Теннер, Г. Колінз, В. Джейнс, Т. Дай, Дж. Бест, Л. Кремін). Проте досі не здійснено спроби періодизації становлення американської медичної освіти та не описано закономірностей її розвитку на різних етапах.

Аналіз різних підходів до визначення критеріїв і здійснення періодизації окремо досліджуваних феноменів дав змогу встановити, що одним із важливих критеріїв періодизації розвитку медичної освіти є характер політичних, соціальних та економічних подій у країні. На основі цього критерію можна виділити і предметно схарактеризувати

основні періоди, які, своєю чергою, включають специфічні внутрішні етапи чи субперіоди.

Мета статті. Метою пропонованої розвідки є дослідження тенденцій та рушійних сил у межах колоніального (1620–1783) та післяколоніального (1783–1865) періоду, оскільки становлення системи медичної освіти США відбулося саме в цей час. У межах колоніального періоду виділимо субперіод перших колоніальних коледжів [1, с. 33] (1620–1775) та Війну за незалежність (1775–1783). У межах післяколоніального періоду виділимо 2 субперіоди: субперіод перших політичних дебатів (1783–1861) [1, с. 87] та Громадянську війну (1861–1865).

Виклад основного матеріалу. Становлення освітньої системи розпочалося під час *колоніального періоду* із поселенням пуритан-емігрантів на території США. В новостворених колоніях виникла необхідність заснування освітніх закладів. Такими першими здобутками є запровадження інституту обов'язкової освіти, відкриття Гарвардського коледжу і першої середньої школи (Бостонської школи латини). Саме ці події допомогли започаткувати освітню систему США. Значна частина сучасної освітньої традиції базується на підходах пуритан, сформованих між 1635 і 1647 рр. [1, с. 45]. У період перших колоній було закладено основи сучасної системи освіти США.

Медична освіта в цей субперіод розвивалася порівняно повільно. Впродовж тривалого часу підготовка медичних працівників здійснювалася за межами країни – в університетах Європи (Единбург, Лондон, Лейден). Так, у XVIII ст. 117 американських лікарів здобули медичну освіту в університеті Единбурга в Шотландії [7, с. 137]. Більшість медичних працівників здобували знання як учні практикуючих лікарів (apprenticeship). Таке навчання тривало, як правило, три роки і полягало у постійних спостереженнях та безпосередній допомозі у роботі лікаря. Через брак кваліфікованих працівників населенню, як і раніше, часто доводилося вдаватися до практик народної медицини. Інколи такі послуги надавали церковнослужителі [6].

Однією з головних історичних подій, які вплинули на формування американської системи освіти, стала Війна за незалежність. До 1776 р. у США розвивалася система освіти, створена за європейським і, особливо, за англійським взірцем. Незважаючи на те, що Гарвардський, Єльський і Принстонський університети здобули визнання ще до 1776 р., багато представників американської еліти, як і раніше, надавали перевагу навчанню в Європі. Це сприяло засвоєнню англійських, а не американських поглядів на історію та життя загалом. До Війни за незалежність американська система шкільної та вищої освіти була побудована суворо за англійським взірцем, а на чолі

навчальних закладів стояли віддані імперії люди [4, с. 488]. Проте представники молодшої нації відчували нагальну потребу навчати своїх майбутніх лідерів на американський лад. Зі зростанням політичної і військової напруженості у 1775–1783 рр. Оксфорд і Кембридж перестали приваблювати студентів так, як це було до Війни за незалежність [8, с. 152].

У період після Війни за незалежність американська система освіти почала змінюватися і стала відрізнятися від європейської моделі, що допомагало новоствореному народу розвивати свою національну самобутність. Ця трансформація відбулася як на рівні організації середніх і вищих шкіл, так і на рівні навчальних програм [1, с. 51].

На хвилі зростання національної свідомості та необхідності підготовки власних медичних працівників для задоволення громадянських та військових потреб 1765 р. з'являється перша медична школа при коледжі Філадельфії. У 1767 р. засновано медичний факультет у Королівському коледжі в Нью-Йорку, в якому 1770 р. вперше в історії медичної освіти США було присвоєно ступені доктора медицини [3, с. 113]. У 1782 р. засновано Медичну школу Гарвардського університету.

Зі здобуттям незалежності у США відбувся сплеск політичної активності. Це й зумовило назву першого субперіоду післяколоніального періоду. Політичні перемоги демократ-республіканців на початку формування нової держави вплинули не тільки на тогочасну освіту, але й на весь хід американської історії освіти. У зв'язку з перемогами демократ-республіканців на політичній арені на початку 1800-х рр., у Сполучених Штатах функціонує децентралізована система початкової та середньої освіти. Завдяки тому, що демократ-республіканці виступали за розвиток державних коледжів, а федералісти підтримували приватні релігійні університети, у Сполучених Штатах сформувалася розгалужена система університетів та коледжів із високою якістю навчання. Якщо б демократ-республіканці не заохочували відкриття державних коледжів, ці установи, ймовірно, розвивалися б повільніше і не були б такими престижними, як нині. Однак політика демократ-республіканців мала і негативний вплив на історію розвитку США: вона спричинила затримку у звільненні рабів, оскільки демократ-республіканці були основною політичною партією на Півдні і лояльно ставилися до питання рабства.

Окрім активних політичних дискусій та становлення законодавчої бази всієї країни загалом, цей субперіод є часом активної територіальної експансії, розвитку економіки і зростання внутрішніх суперечностей. Країна досягла своїх сучасних континентальних кордонів (за допомогою договорів, покупок і воєн), швидкими темпами розвивалися внутрішні шляхи сполучення

(канали, залізні дороги). Такий стрімкий економічний ріст справляв позитивний вплив на розвиток вищої освіти загалом – виникала потреба у працівниках економічної, політичної, освітньої сфери. Медична освіта законодавчо виокремилася в окрему галузь із заснуванням Американської медичної асоціації у 1847 р.

Загалом на початку XIX ст. новостворені медичні школи стали основним місцем здобування медичної освіти в США. У 1800 р. існували лише чотири медичні школи: Між 1810 та 1840 рр. було створено 26 нових шкіл, а між 1840 і 1876 рр. – ще 47. Наприкінці XIX ст. з'явилися десятки нових шкіл. Спочатку ці школи мали стати доповненням до чинної системи учнівства (apprenticeship). Однак, оскільки вони могли легше забезпечити систематичне навчання, до середини XIX ст. вони замінили учнівство як основний шлях до професійної медичної освіти.

Хоча перші школи було створено на хвилі високих цілей, якість навчання не була задовільною. Вступних вимог не існувало, окрім можливості сплачувати навчання. Дисциплінарні проблеми, що виникали через неприпустиму поведінку студентів, були поширеним явищем. Стандартний курс навчання складався з двох чотирьохмісячних курсів лекцій. Навчальні програми, як правило, охоплювали сім курсів: анатомія, фізіологія та патологія, терапія і фармація, хімія та медична юриспруденція; теорія та практика медицини; хірургія; акушерство та хвороби жінок і дітей. Навчання було здебільшого теоретичним: сім-вісім годин лекцій щодня, які доповнювалися читанням підручників. Лабораторні роботи були поверхневими, і навіть із клінічних дисциплін не було змоги працювати з пацієнтами. Іспити були короткими і поверхневими, практично єдиною вимогою для закінчення навчання була змога його оплатити. Студенти, котрі бажали отримати ґрунтовнішу підготовку, були змушені доповнювати навчання в медичній школі іншими способами, наприклад, шляхом зарахування до інших приватних шкіл, навчання в Європі або підпрацьовуючи в лікарнях.

Медичні школи середини XIX ст., як-от Медичний коледж Беннетта та Медичний коледж Дженнера в Чикаго, були незалежними установами. Наявність клінічної бази була номінальною, а професорсько-викладацький штат – невеликим (зазвичай шість-вісім професорів). По суті, викладачі володіли школами та експлуатували їх із метою отримання прибутку. Таким чином, комерційні цілі домінували над академічними. Ознакою хорошої медичної школи була її прибутковість. Також не було жодних вимог щодо самої будівлі медичної школи чи її оснащення, окрім наявності анатомічної зали.

Хоча в середині XIX ст. американська медична освіта була недостатньо якісною, реформа сис-

теми вже почалася. В основі трансформації лежало кілька факторів: революція в експериментальній медицині, що відбувалася в Європі; значна кількість американських лікарів, які подорожували до Європи (зокрема Німеччини) з метою вивчення лабораторних методів досліджень; поява сучасного університету в Америці; розробка системи масової освіти для забезпечення кваліфікованих абітурієнтів університету; плекання ідеї філантропії серед багатьох заможних підприємців. Разом ці чинники забезпечили інфраструктуру нової системи медичної освіти.

Багато істориків стверджують, що США стали повноцінною країною тільки після Громадянської війни [1, с. 53]. Це пояснюється тим, що, по-перше, перед Громадянською війною в державі не було єдності через питання рабства. Внаслідок работоргівлі країна була буквально розколота навпіл.

По-друге, оскільки демократ-республіканці ще на початку політичного життя країни здобули перемогу над федералістами, більша увага приділялася правам штатів, а не створенню сильного центрального уряду [5, с. 377]. Перемоги демократ-республіканців не тільки відображали настрої народу, а й формували їх. Справді, за майже 150 років, з часів заснування колонії Плімут 1620 р., американці звикли, що громади приймають незалежні рішення, і об'єднати їх було складно [2]. Американський народ підтримував демократ-республіканців не в останню чергу саме завдяки їхнім ідеалам свободи та незалежності, а, отже, підтримував права окремих штатів, а не ідею загальнонаціональної єдності.

По-третє, тільки після Громадянської війни в Америці почалося масштабне індустріальне будівництво та стрімкий розвиток транспортної інфраструктури. Це сприяло об'єднанню країни. У середині 1880-х рр. у Сполучених Штатах стали активно прокладати нові залізничні шляхи, зростав обсяг морських перевезень. Судна ставали швидшими та надійнішими, це активізувало поштові перевезення і торгівлю. Транспортне сполучення стало покращуватися ще за часів Громадянської війни, коли виникла потреба перевозити військове спорядження та солдатів. Громадянська війна дала поштовх розвитку американської транспортної системи, яка відіграла велику роль в об'єднанні країни [1, с. 236].

У цей субперіод відбулася ще одна важлива подія, яка справила позитивний вплив на розвиток вищої освіти США. У 1862 р. прийнято Акт Моррілла. Проект закону, запропонованого членом Палати представників Дж. Морріллом, поклав початок державної допомоги системі освіти (federal aid to education) шляхом надання земельних наділів університетам і коледжам штатів (land grant college) для викладання наук, пов'язаних із сільським господарством і технікою (при збере-

женні в їх навчальних програмах точних і гуманітарних наук). Закон передбачав також програми з підготовки до служби в збройних силах.

Саме цей період став початком створення сучасної системи медичної освіти в США, яке відбулося в два етапи. На першому етапі, який розпочався в середині XIX ст., відбулася революція в ідеях щодо мети та методів медичної освіти. Після закінчення Громадянської війни педагоги-медики почали відмовлятися від традиційного уявлення про те, що медична освіта полягає у вивченні фактів через усне запам'ятовування. Навпаки, нова мета медичної освіти полягала у виробленні проблемного та критичного мислення, вмінні знаходити та оцінювати інформацію. Для цього педагоги-медики зменшили роль традиційних методів дидактичного викладання лекцій та підручників та почали говорити про важливість самоосвіти та навчання шляхом виконання. Завдяки лабораторній роботі та клінічним заняттям студенти повинні були бути активними учасниками навчання, а не пасивними спостерігачами, як раніше.

У той же час відбулася революція в інституційній місії медичних шкіл. З'явилася думка про те, що сучасна медична школа має не тільки брати участь у вищому рівні навчання, але також бути прихильною до відкриття нових знань через дослідження. Це означало, що медичні школи більше не можуть залишатися вільними установами. Швидше за все, вони мали стати невід'ємною частиною університетів і наймати науково обізнаних працівників, які, як і всі викладачі університетів, були б не лише вчителями, а й вченими.

Висновки. Таким чином, дослідження історії становлення та розвитку системи медичної освіти впродовж колоніального та післяколоніального періодів дало змогу виявити своєрідність її роз-

витку на цих етапах, специфіку, пов'язану з соціально-економічним рівнем розвитку американського суспільства, тенденцію його культурного становлення. Становлення системи медичної освіти у США розпочалося з колонізацією Північної Америки. Після здобуття країною незалежності у зв'язку з розвитком економіки і швидким зростанням населення виникла необхідність у забезпеченні потреби охорони здоров'я і освіти, що й стало поштовхом до значних інституційних та методологічних перетворень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Джейнс В. Історія американської освіти: школа, суспільство і загальний добробут. 2006. 579 с.
2. Adams J. The works of John Adams, second president of the United States (Letters and State Papers 1799–1811) (Vol. IX) / ed. by Ch. Adams. Boston: Little, Brown and Company, 1854. URL: <http://oll.libertyfund.org/titles/adams-the-works-of-john-adams-vol-9-letters-and-state-papers-1799-1811>.
3. Cooke J.E. Encyclopedia of the North American colonies. 1st Edition. Charles Scribners Sons, 1993. 2397 p.
4. Cremin L. American education: The colonial experience, 1607–1783. New York: Harper & Row, 1970. 688 p.
5. Johnson P. A history of the American people. New York: Harper Collins, 1997. 1088 p.
6. Medical education. URL: <https://www.encyclopedia.com/history/united-states-and-canada/us-history/medical-education>.
7. Miller G. A Physician in 1776 / Clio Medica. 1976. Vol. 11. Issue 3. P. 135–146.
8. Tewksbury S. The founding of American colleges and universities before the civil war: with particular reference to the religious influences bearing upon the college movement. New York: Teachers College Press, 1932. 254 p.